

Krigens aftryk i Rold Skov - II

En flot start på efterårssæsonen 2014, kan man vist roligt sige om vores første tur den 7. september, der forløb som en heldagstur til Skagen, Råbjerg Mile og Dronninglund Storskov. Alt sammen med Helge og Marthin som et godt makkerpar, der trak det store læs. Vejret var ikke det bedste, men heldigvis faldt det meste af regnen mens vi sad i bussen.

Modsat vanlig praksis stod første hold denne gang på i Haverslev mens 'aalborgfolkene' måtte vente på Pendlerpladsen på Universitetsboulevarden (den tidligere Sauersvej). Da alle turens 58 deltagere var samlet, kunne den egentlige tur til Skagen starte, og allerede mens vi endnu kørte i Aalborg indledte Helge underholdningen med at fortælle historier og anekdoter. F.eks. om sejlads på Limfjorden. Også af fremmede tropper. Indimellem historierne, blev der endog serveret kaffe og the. Helge fortæller også om originaler i Hune Mose og om Voldstedet i Tversted. Så var der blevet tid til en morgendram inden Helge fortsatte med at fortælle anekdoter om Stauning.

På denne måde føltes det som var vi i Skagen på ingen tid, hvor vores chauffør fra Olesens Busser straks kører os hen til Skagen Gamle Plantage eller Byfogedskoven, som den også kaldes. Som første sted stopper Helge ved "Krøyers Hus", der i dag er indrettet som kontor for Naturstyrelsen Vendsyssel. Vinkelret på Krøyers Hus ses Skovridergården fra 1831. Vi fortsætter nu ind i Byfogedskoven hvor Helge igen stopper ved mindesmærket for byfoged Ole Christian Lund (1770-1828). Byfoged Lund var en meget markant personlighed med mange embedsfunktioner, såsom borgmester, politimester, dommer og sandflugtskommisær. At han også var en mand med hjertet på rette sted fremgår klart

af den historie, som Helge nu fortæller: En vinter strandede et amerikansk skib, men kaptajnen overlevede og blev indkvarteret hos byfoged Lund, der gerne ville have godt selskab. Kaptajnen kunne fortælle om livet i Amerika, bl.a. om

negerslaver, og de to mænd blev så gode venner, at de begge var kede af at tage afsked. Kaptajnen ville give Lund en afskedsgave, hvilket Lund dog afslog. Men en dag var der et skib, der gik tæt på kysten og sendte en chalup i land, hvori der sad en kulsort mand. Det var den tidligere negerslave, Jan Leton, der havde et skilt om halsen: "Til byfoged Lund fra den amerikanske kaptajn med tak for gæstfrihed". Jan Leton blev byfoged Lunds tjener og har hjulpet ham med at plante Byfogedskoven, der blev grundlagt i 1815. At Jan Leton ikke bare blev tjener men også ven med byfoged Lund fortæller noget om Lunds gode sindelag. De er endog begravet i samme gravsted på Skagen kirkegård.

I dag er Byfogedskoven stadig en herlig oase her næsten midt i Skagen by. Vi slutter da også vores besøg med at trave en lille tur rundt i den herlige skov. Ja, netop skov, det tjener nemlig byen og statsskoven til ære, at man har ladet den forblive som skov, og ikke omdannet den til en kedelig bypark.

Vi kører nu ud til den store parkeringsplads tæt ved restaurant 'De 2 Have', hvorfra der kun er

et ganske kort stykke vej at gå til Holger Drachmanns grav. Her siger Helge: Den urne, der står derinde, indeholder asken af en meget markant skikkelse, og jeg har en god historie om ham. Men det vil jeg hellere gøre i bussen, så alle kan høre med. Det skal lige bemærkes, at der henne ved parkeringspladsen står en granitsten der angiver, at man er 382 km fra Kruså og 2.457 km fra Rom. Det sidste tal er faktisk den strækning som Rold Skovs Venner samlet har gået indtil nu. Man kan da kun hertil sige: Godt gået.

Vel tilbage i bussen fortsætter Helge så sin historie om Drachmann. Denne led ind imellem af depressioner, og han vidste ikke rigtigt hvordan han skulle komme ud af det. Men så lige pludselig bestemte han og hans kone, Emmy, sig for at rejse til Venedig. Allerede næste dag pakkede de sammen og tog toget til Venedig. Men det var ikke nogen lykke pga. kolera, og Emmy var meget bekymret for at børnene skulle få det, ligesom Holger Drachmann også var sart. Så næste dag besluttede de sig for at flygte. De tog derfor til en lille landsby i Kärnten i Østrig. Der skulle Drachmann så digte, hvilket han gjorde ved at gå ned til floden om formiddagen, hvor han sad ved et lille vandfald og skrev på et værk.

En dag, hvor han var taget af sted og skulle komme hjem til spisetid om aftenen, kom han ikke. Emmy sagde til barnepigen, at hun måtte vente med maden, men børnene tudede og ville have noget at spise, og til sidst gav Emmy sig og gav børnene noget mad, selvom hun godt vidste, at det ikke passede Holger, at børnene ikke spiste med ved bordet. Emmy og barnepigen ventede selv indtil han endelig langt om længe kom hjem. Han styrtede op i det værelse, som *han* havde, hentede nogle papirer

og styrtede derefter ned i kælderen, hvorefter han skreg lige så højt, han kunne: Emmy, Emmy skynd dig at komme. Da hun kom derned, tog han fat i hende, løftede hende op og drejede hende rundt og råbte: Nu skal du bare høre. Og som det første menneske nogensinde, hørte hun Drachmann komme med de berømte ord i midsommervisen: "Vi elsker vort land". På den videre tur passerer vi det grå fyr. Det er ejendommeligt, fordi det er lavet af brunsten. Det blev bygget i 1858 og var Danmarks højeste, siger Helge og fortæller en historie om H.C. Andersen. Året efter var H.C. Andersen i Skagen og var henne at se på fyret her og blev imponeret. Han var kun en eneste dag i Skagen. Et besøg, der blev berømt sidenhen. Hvor der blev skrevet et lille hæfte om besøget i Skagen, som er meget morsomt. Utroligt, at han kunne se så meget i løbet af kun 24 timer. Da han kørte tilbage fra Skagen, foregik det ikke, som da han kørte herop. På vejen herop fra Frederikshavn, da var han kørt i havstokken, hvilket var den hurtigste vej til Skagen den gang. Men på vejen hjem, da tog han ad den sandede vej inde i landet. Han sad da oppe på bukken ved siden af en gammel kusk. H.C. Andersen ville gerne snakke, men kusken var meget fåmælt. På et tidspunkt siger H.C. Andersen så: "Jeg var så imponeret over det store fyr. Det er vel nok flot. Når jeg kommer tilbage til København, så vil jeg fortælle kongen om det, for han skal op og se det". Kusken så på H.C. Andersen og rystede på hovedet: "Kender han kongen?". "Ja, sagde H.C. Andersen, jeg kender ham særdeles godt. Jeg skal til frokost med kongen". Så rystede kusken igen og prikkede på hovedet. "Så han kender kongen". Det troede han ikke på. At noget menneske heroppe skulle kende kongen. Nej, den var sgu for langt ude.

Så kommer vi til det hvide fyr, der blev taget i brug i 1747, fortsætter Helge. Og så er der endelig det 3. fyr, som er vippefyret, der står derhenne. Det er en kopi, men jeg synes, at det er meget smukt. Det ligner jo nærmest en moderne skulptur. Det første vippefyr blev bygget allerede i 1560 under Frederik 2., men 65 år senere var det blevet for lille, og så byggede man i 1627 et større, der var mægtigt til det, der står derhenne.

Vi er nu kommet så langt hen på dagen, at tiden er kommet for at gå på kro. Og hvad kan man gøre andet når man er i Skagen, end at gå på fiskerestaurant, hvilket i praksis vil sige Bodilles Kro. Et rigtigt godt valg, hvor vi fik vi et særdeles dejligt måltid mad, bestående af alt godt fra

havet samt mørbradbøf og diverse oste. Her udover kom værtinden, Dorte Jensen, endda selv ind i lokalet for at fortælle om stedets historie og ejerskab. Tak for en god modtagelse.

Som næste mål på turen kører vi ud til Sct. Laurentii Kirke. Til daglig kaldet Den tilsandede kirke. Kirkens brug sluttede i 1795, hvor sandflugten blev for stor, siger Helge. Det var Vendsyssels største kirke, hvilket siger noget om hvor stor en by Skagen var før i tiden. Det var den pga. handelen med Norge. Og hvad er der så nedenunder? I 1905 besluttede man sig til at grave ud, og fandt da ud af, at nogle af murene står tilbage i ganske lav højde. Der var ikke andet, men den var meget stor.

Da H.C. Andersen var i Skagen og skulle tilbage til Frederikshavn, skulle han selvfølgelig forbi den tilsandede kirke. Han har uden tvivl stillet det samme spørgsmål. Hvad ligger der mon nede i jorden? Han var så betaget af dette sted, at han gik hjem og skrev et af de længste eventyr, han har skrevet: ”En historie fra klitterne”. Det er historien om Jørgen. Navnet er meget dansk, men Jørgen var ikke dansk. Jørgen var født i Spanien. Hans far skulle til Sankt Petersborg som gesandt, hvorfor familien sejler forbi heroppe. Men skibet strander ude ved østkysten. Alle går til med undtagelse af Jørgen, der bliver optaget i en fattig fiskerfamilie. Den dreng oplever stort set alt, hvad man kan opleve af dårligdomme. Det er en forfærdelig historie fra start til sidste side. Den stakkels dreng vokser til og bliver anklaget for at være tyv og mange andre ting. Han bliver forelsket, men pigen dør. Der er så meget sorg. Han bliver halvt sindssyg. En dag står han her inde i kirken og lige pludselig bryder helvede løs. Torden og lynild, skybrud, taget falder sammen, en bjælke rammer Jørgen og han dør. I det øjeblik møder han for første gang i sit liv lykken. Så meget, at sidste side i det eventyr ender godt. Så tager H.C. Andersen herfra sammen med den gamle kusk på agestolen, og mens de kører fortalte H.C. Andersen om hvordan han rejste rundt fra land til land. (H.C. Andersen var på 31 udlandsrejser). Den gamle kusk vender sig om mod ham og siger. ”Sig mig engang. Hvorfor farer sådan en gammel én sådan omkring?”. (H.C. Andersen var 54 år gammel). Han svarer så kusken. ”Gammel. Synes De, at jeg er gammel? Hvor gammel tror De da jeg er?”. ”Han er 80”, svarer kusken. H.C. Andersen var jo meget sensibel, så det syntes han sgu ikke var særligt morsomt, men han var dog fair nok til at skrive det ned, slutter Helge.

Den fortsatte tur går nu ind til Råbjerg Mile. Hvis vi skal se på, hvad vi har af naturseværdigheder i Danmark af international karat, så har vi ikke så mange, indleder Helge. Vi har nok en halv snes stykker, og kunne man selv vælge, hvad man synes, der er den største, så er det, set med mit synspunkt, Møns Klint. Men der er også Kongeegen, Europas ældste egetræ. Der er Stevns Klint. Vi har 300 km sandstrand langs den Jyske vestkyst. Vi har kilderne i Rold Skov og så har vi Råbjerg Mile.

Jeg har fået et særligt forhold til Råbjerg Mile, fordi, der engang var en klog mand, der sagde på fjernsynet, Hvis man skal se på verdensrummet, så er antallet af stjerner, planeter og alt hvad der findes derude, dét er der kun en eneste ting på jorden man kan sammenligne med, og det er sand. Hvis man tænker på hvor mange stykker klippe eller andet bare alene i Saturns ringe. Det er milliarder og atter milliarder. Så kan alt dette kun sammenlignes med sand. Ikke kun i Råbjerg Mile, men i hele verden. Men Råbjerg Mile, det er meget sand. I ser ikke nogen sten. De ligger dernede mod vest. For når milen bevæger sig mod øst, så lader den de sten, der har været i sandet ligge. Den bevæger sig 20 m om året mod Kattegat og det vil sige, at den en skønne dag når ud til landevejen, som man så bliver nødsaget til at lægge om. Den 22. juni år 2.122 om formiddagen, så når den Kattegat, slutter Helge med et smil. ☺

Til alt dette kan Marthin tilføje følgende: Der er nogle ganske få steder i verden, at det foregår på den her måde. Jeg har oplevet det på Kreta. Det foregår ligesom i et hus med træk i. Når dørene står åbne i begge sider, så suser det igennem huset. Det er sådan set det samme, der sker her. Der er for kort afstand imellem de to kyster til at tingene kan nå at lægge sig rigtigt. Det er altså et fysisk fænomen, der sker her.

Også Bente har noget at føje til: Her i år havde Visit Nordjylland en kampagne ovre på Rådhuspladsen i København. Man kørte sand her fra milen derover, og da de dage så var overstået, fejede man hele dyngen pænt sammen igen da Råbjerg Mile er fredet. Det ved jeg helt bestemt, for jeg kender én, der har snakket med vognmanden, der kørte med det. ☺

Da alle atter er samlet i bussen var der igen kaffe og hjemmebagt kage på programmet. Ikke så ringe at få noget at styrke sig på inden hjemturen skal starte. Dog ikke direkte, idet dagens sidste udfordring var at bestige Knøsen i Dronninglund Storskov.

Turen følger kystvejen til Ålbæk og Frederikshavn og herfra forbi Voergaard og Dorf direkte ind i skoven. Undervejs fortæller Helge om hvordan den velhavende rigsgreve og malteserridder Oberbech-Clausen i sin tid købte Voergaard. Oberbech-Clausen, der havde skabt sig en formue i Frankrig blev endnu mere velhavende, idet han giftede sig med enken efter en fransk greve. Efter grevindens død ville Oberbech-Clausen gerne tilbage til Danmark, og fandt da frem til Voergaard, som på det tidspunkt var meget forsømt. Han satte nu slottet fuldstændigt i stand, ligesom han også havde medbragt ikke mindre end 17 jernbanevogne, fyldte med antikviteter og kostbarheder. Da Oberbech-Clausen også var malteserridder bestemte han, at nordfløjen ved særlige lejligheder kan benyttes af ordenens medlemmer. Voergaard slot har i øvrigt også været ejet af Stygge Krumpen og senere af Ingeborg Skeel.

Lidt længere fremme passerer vi først Øster Dorf og lidt senere Dorf Kirkeby. Her fortæller Helge lidt om stedets vind- vandmølle, hvor der i den tilhørende møllegård er indrettet et lille museum. Nu er der ikke langt til Vendsyssels højdepunkt, Knøsen.

Der er egentlig ikke så langt at gå fra landevejen og op på Knøsen, blot 800 meter, til gengæld er det bare opad og opad, idet Knøsen ligger 136 m over havets overflade. Dronninglund Storskov er dog et dejligt område at færdes i, og tager man det stille og roligt er her ekstra skønt i den fugtige skov med alle dens dufte og farver. Helt oppe på toppen fortæller Helge, at Dronninglund Storskov engang har hørt sammen med Rold Skov, idet lensgreve Schimmelmann ejede både Dronninglund slot og skoven her. Han blev dog frataget begge dele efter krigen for sin omgang med tyskerne. En meget hård dom. Jeg kan huske, at Jens Hvass sagde, at det var justitsmord. Det havde han slet ikke fortjent for det han havde gjort. Vel nede ved bussen var der sandelig atter en belønning i form af en spids til næsen. Om det var for strabadserne ved at gå op på Knøsen, eller det var en hjertestyrkning til at køre hjem på, må stå hen i det uvisse. Men uanset hvad var det ikke så ringe endda.

Som de sidste ord for denne gang, var der tak for turen fra Helge samt tak fra Bente til både Marthin og Helge for indsatsen. Helt fortjent, for de gjorde det godt. Og så var det ellers bare med at komme ud i regnvejret da bussen nåede til Aalborg. Sluserne stod da fuldt åbne, men turen var reddet, næsten i tørvejr, og kunne ikke mere 'gå i vasken'.

Tur 2.

Et bedre efterårsvejr kunne man ikke tænke sig til turen til Bette Berlin den 5. oktober. Det betød da også, at der mødte ikke mindre end 94 voksne og to børn op ved jernbanestationen i Skørping, hvorfra turen skulle starte. Som sædvanligt bød Bente velkommen til både nye og

tidligere deltagere, ligesom hun også gav udtryk for, at hun selv var rigtig spændt på turen i dag, fordi den gik et sted hen, hvor hun aldrig havde været før.

Bente overgiver nu ordet til Helge, der indleder således: Inden I går vil jeg lige sige. I hørte ”bommerne”. Denne formastelige by har i al dens visdom efter 100 års forløb endelig fået en underføring under banen. Så for mange vil det være sidste gang, at I hørte ”bommerne”. Det har vi grund til at være meget sure over, for der var altid en god undskyldning for at komme for sent. Banen kom i september måned 1869. Indvielsestoget kørte fra Aalborg til Randers og stoppede ved hver eneste station. Det eneste, der lå her på stedet var stationen, en bondegård, Sverriggård, og to mindre huse. Gården er der desværre ikke mere. I Skørpings visdom ragede man den ned og opførte noget grimt i stedet.

Vi stopper allerede henne på torvet, hvor Helge fortsætter: Tænk, så byggede de sådan noget i stedet for den gamle gård, der lå her. Da jeg kom hertil var det en købmandsgård og i midten var der en lille butik med sytråd og den slags. Det var Bette Møller, der havde den. Der var sådan en lille dingenot ved døren med en klokke i. Så en dag var der en lille dreng her fra Skørping, der gik ind og sagde: ”Go`daw Bette Møller, a sku` ha` noget sytråd til min mor”. Så fik han sådan én på skrinet. Han skulle ikke kalde ham for Bette Møller. Så gik knejten ud og kom ind igen og sagde: ”Go`daw Store Møller, a sku` ha` noget sytråd til min mor”. Lige overfor, hvor der nu er bodega og bager, lå der et langt gult hus, hvor der var en cykelhandler og en barber, kaldet Lynbarberen. (Denne bygning havde oprindeligt været Sverriggaards stald, hvilket tydeligt sås ved nedbrydningen, idet køernes grebning og stenpikket gang stadig

lå under stuegulvet, red.). Lynbarberen var så hurtig, at når man hørte bommene gå ned, så kunne han barbere en mand, så han kunne nå toget. På hjørnet af torvet lå boghandelen og på det modsatte hjørne var der hotel. Det har jeg faktisk haft, siger Helge. Ikke den bygning der, for den brændte, men så kom der én mage til. Man siger jo, at når Vorherre bygger en kirke, så bygger Fanden en kro. Men de har aldrig været særlig gudfrygtige i Skørping. Der byggede de kroen først, slutter Helge.

Lidt længere oppe ad Jyllandsgade fortsætter Helge: Der boede fiskehandler Thomsen. Fru Thomsen var kogekone og var meget dygtig. Så fik man den geniale idé, at man skulle bygge et ’smukt’ center. Man kan jo også se i andre byer, hvordan det ødelægger hovedgaden, så de små butikker lukker. Vi står overfor den bygning, der tidligere var kommunekontor og senere borgmesterkontor i Skørping. Når man ser på den søndre side af gaden, så er den jo bevaret, og indtil for få år siden var Skørping nok Danmarks bedst bevarede stationsby.

Vi er nu nået op til den gamle lægebolig på hjørnet af Smallegade. Byens første læge hed Panduro, det var forfatteren Leif Panduros onkel, fortæller Helge. Senere var det doktor (J.P.) Bartholdy, der boede der. Under krigen havde Bartholdy bil. Det havde statsskovrideren også. Det var de to eneste, og til trods for det, så lykkedes det dem alligevel at støde sammen ude i skoven. Lige ovenfor lægen lå bankdirektørens bolig og lige der overfor boede Porno Hansen, siger Helge med et smil.

Vi går et stykke videre og stopper lige overfor Jægersborgvej. Denne fører ned til Egehuset, der var skovfogedbolig for Lindenberg indtil for få år siden, hvorefter det blev udstykket til nogle fine boliger. Der boede enkeskovriderinde Fru Lund. Hun indrettede et pensionat da Skørping fik en opblomstring omkring år 1900. Skørping blev da en pensionsby, hvor folk tog til på ophold. Den fineste var henne ved Fru Lund. Forfatteren Herman Bang boede der adskillige gange. Det samme gjorde Sophus Bauditz og forfatteren Schandorph. Engang mens Herman Bang boede hos Fru Lund, og skrev på romanen ”Ludvigsbakke”, meddelte han, at han havde opgivet at skrive bogen færdig. Han manglede ét bestemt ord, som generalinden i ”Ludvigsbakke” skulle sige, fordi det passede i hendes mund. Nogle dage senere sprang han

pludselig op og råbte. ”Jeg har det, jeg har det”, ”*Afskydelig skal hun sige*”. Ordet afskydelig blev dog rettet til afskyelig i den færdige bog i den tro, at Herman Bang havde skrevet forkert. Det var mere end hans følsomme sind kunne klare.

På den fortsatte tur er vi nu kommet så langt frem, at vi har skov på begge sider af vejen.

Turen i dag er anderledes end den plejer at være, siger Helge. Vi skal ikke gå så meget i skov som vi plejer. Det har ligget mig meget på sinde, at prøve at undgå, at vi skal gå på asfaltvej, men lidt er vi nødt til det. Skoven derovre på højre hånd tilhører Lindenberg. Frem til omkring 1930 var det mose alt sammen indtil landskabet begyndte at hæve sig. Der ligger den mest vidunderlige troldeskov. Når vi om lidt kommer hen til vejen, der går til Terndrup, så har vi Fræer Purker. Allerede omkring 1920 så den daværende skovrider, Poul Lorenzen, at det var noget fantastisk. Meget mod lensgrevindens ønske fik han det fredet, så det står stort set og passer sig selv. Så hvis man virkelig vil se troldeskov, så er det der, man skal hen. Det er flottere end Troldeskoven ved Rold Storkro, og det er et stort stykke. Selv på en dag, hvor der er højt solskin, er der mørkt derinde. Her kan man se hvordan bøgen dækker for alt sollys, kun 1 til 2 % når ned til jorden.

Selvom det kun er for en kort bemærkning skal vi endelig til skovs. Vi går således ind i Fræer Nordre Purker, hvor vi nyder naturen i fulde drag. Efter en tid stopper Helge op og siger. Vi skal til Bette Berlin. Der er to ting, som Rold Skovs Venner har holdt meget fast på. Den ene er, at vi aldrig går samme tur to gange. Den anden er, at vi aldrig går nogen steder uden at spørge om lov. Det har været meget svært i forbindelse med denne tur, fordi en hel række landmænd har jord der, hvor vi skal gå. Så vi har ringet rundt, og til sidst lykkedes det. Også på sådan en måde, at vi skulle gå en meget spændende hjemtur. Så kom der en mail, at der hvor vi *havde* fået lov at gå, kunne vi alligevel ikke få lov til det fordi der var jagt. Derfor må vi også gøre noget som vi ellers aldrig gør, tage samme vej tilbage. Men vi er nødt til det, og skal vi være en lille smule positive, så ser vi jo bare det hele fra den anden side.

Helge fortsætter nu med forlods at fortælle noget om Bette Berlin. Det hele startede ganske småt i 1943. Der kom bare fem tyskere og satte et lille skur og en lyttepost op. Senere kom der 300 tyskere og hele området blev afspærret. Man satte nu to store lytteposter op på henholdsvis Ejner Estrups og Anders Jensens marker. Disse små skålførmede skærme, der kunne drejes rundt, så man kunne fange de engelske flyvere når de fløj hen over Fræer. De lokale anede ikke hvad, der foregik. Hvem i Fræer havde hørt noget om radar?

Så kom der håndværkere, som byggede store røde træhuse med sorte tage, således at det fra luften så ud som var det en bondegård. Nede fra Randers kom der et entreprenørfirma og byggede en stor murstensbygning til lejrens piger. Halvdelen af lejren var faktisk piger. Der blev bygget kæmpemæssige radarskærme på Christian Bossens mark. Der var kommandocentral, køkken-barak, stalde, vaskehuse, udkigstårne, toiletbygninger, vandværk, kølerum, mekanikerværksted, kantinebygning, beboelsesbarakker, hestestalde, fængsel og bolig til lejrkommandanten.

Det hele blev afspærret, man kunne ikke tage fra Skørping til Fræer, men måtte hele vejen over Gl. Skørping. Mens tyskerne var her, måtte man kun arbejde i marken fra kl. 8 til kl. 5 om aftenen, og man skulle have en passerseddel med. Niels Bossen syntes, at det var meget distraherende, at der lå alle de der flotte tyske piger i næsten ingenting og tog solbad. ”Så var det ikke rigtigt til at komme til at hakke roer”.

Vi kommer atter ud af skoven lige overfor Estrup Dam. Her lå der engang en landsby, der hed Estrup, siger Helge. Den gamle museumsinspektør, Peter Riismøller har fortalt, at den blev nedlagt tilbage i middelalderen, da man havde ’Den sorte død’, hvilket betød, at gårdene stod tomme. Kromanden, Frimuth Engelst fik engang den idé, at han ville have ørreder i søen, som

jo tilhører Lindenberg. Det skulle foregå ved at egnens sidste krybskytte, William Blicher, der i forvejen havde ørreddamme i Gravlev, skulle avle ørreder her i stor stil. Lensgreven var ikke meget for det, men projektet faldt dog på, at der skulle læsses så meget kalk ud i søen, før det kunne lade sig gøre, at det var for mange penge at bruge på det.

Der følger nu en lang vandring ad marker og markveje op mod Fræer, men Helge stopper dog nok engang for at fortælle. Jeg tror, at jeg udviste det, der hedder rettidig omhu med at få nedskrevet historien om Bette Berlin. Det skete i nogle lokalhistoriske skrifter, som jeg udgav den gang. Man vidste ikke så meget om Bette Berlin, som man *kunne* have gjort. Det er den mere menneskelige beretning om hvordan det havde været i Fræer den gang, der er det interessante. Både i tyskertiden, men også i flygtningelejren. Jeg spurgte flere i Fræer, men der var ingen, der ville fortælle noget. Men det er jo klart, for de havde jo alle sammen været involveret i det på en eller anden måde. Først da Helge pressede en mand, fordi han vidste, at vedkommende havde fået en dom for fraternisering, kom munden på gлед. Så begyndte det at åbne op, og så fik jeg også lige pludselig noget at vide fra flere andre i Fræer. Det blev så til en række sider, hvor både jeg og en række andre skriver om Bette Berlin. Lejrens rigtige navn var "Lindwurm", eller på dansk Lindorm.

Nede i engen står den største af resterne af Bette Berlin. Det var der, hvor pigerne sad og plottede ind. Det blev kaldt for "Jagtslottet". Man måtte selvfølgelig ikke fraternisere med tyskerne, men det skete jo altså alligevel. Man handlede også med dem, men det foregik altid meget gedulgt. På gaden hilste man ikke, men når tyskerne kom med cigaretter, så kunne de få noget god mad i stedet for. Som én sagde. "Vi havde flæsk og de havde røgelse". Når der kom nye tyskere til lejren, så kom de ind til Bossen for at købe for 50 øre halm. Det var deres sengeleje. Nogle gange blev telefon-

ledningerne klippet, og så var tyskerne ikke så flinke længere. Fru Bossens forældre havde telefoncentralen og da der havde været brugt mastesko, troede man, at vi var involveret. Min far og bror blev sat op ad muren med en maskinpistol i maven, mens huset blev gennemsoget. Heldigvis var vores mastesko alt for små, hvilket beviste, at det ikke var os. Samme aften kom en af de tyskere, vi kendte. Min altid venlige mor bød ham på kaffe, hvilket min far alligevel syntes var for groft. "Det ene øjeblik skal man stå op ad muren med en maskinpistol i maven, og det næste byder vi på kaffe".

Den 30. april 1945 gik lejrens flag på halv. Hitler var død, og nogle dage senere lød fredsbudskabet om aftenen den 4. maj. Friheden kom som en overraskelse, om end den var ventet, slutter Helge for denne gang.

Vi er nu nået op i et lille skovområde ganske tæt på Fræer. Fræer er en gammel by, det siger navnet jo, indleder Helge. Fræer, det er Freja. Dalen, der går fra Rebild ned til Kousbækken er i virkeligheden Hørgdalen, og Hørg på svensk betyder også Freja. Der, hvor man byggede Rebildhus, har der sikkert været et kultsted, og det har der også været i Fræer. Et af Danmarks klenodier, Guldhornene, hænger ovre på Nationalmuseet og lige nedenunder hænger der fem halsringe i guld. De blev fundet her på Fræer Mark i 1889, og var et af de helt store guldfund i Danmark. Helge nævner også, at resterne af Prinsessetræet befinder sig i Spillemandsmuseets magasin her i Fræer. Han fortæller om da det faldt i en storm, hvorefter man savede det stykke med øjet ud for at bevare det. Det skulle så anbringes her i magasinet for at tørre, og her ligger det stadig. Der er ikke sket noget siden, slutter Helge.

Efter det sidste korte stykke vej til Fræer går vi direkte ned i engen til resterne af den ene af de to store radarstationer. Den anden lå oppe på bakken på vestsiden af vejen til Skørping, hvor man stadig kan se fundamentet stikke op ad jorden. Efter en tid til at besigtige de tykke mure og kravle op på taget for de mere modige, er det nu blevet tid til en frokostpause. Helge

giver folk et valg. Om man vil gøre det her eller gå med op til landevejen for at gøre det. Det blev vist cirka halvdelen hvert sted.

Som følge af, at en familie havde meldt fra efter frokosten, havde mange misforstået dette og fulgte derfor bare efter.

Med skam at melde, også denne skribent. Holdet blev således halveret, men de lydige fik så til gengæld de måske bedste historier om Bette Berlin. Efter krigens ophør blev lejren i Fræer virkelig stor, idet den nu blev indrettet som flygtningelejr. Lejren voksede til kommunens største by med 3.500 indbyggere, hvorfor det måtte opføres adskillige beboelsesbarakker med tilhørende faciliteter, ligesom der blev opført politibarakker til vagtpersonalet. Det følgende er hentet fra Helges lokalhistoriske skrift:

Der kan sikkert fortælles mange historier om, hvordan Fræers unge mænd forsøgte at forcere pigtrådshegnet for at komme ind til pigerne, hvoraf mange var både unge og kønne. Jens Bossen har således fortalt: ”A håer prøwt jen gång å fraternisier, a sku’ kom’ nær wagten han war gå’t, men dæ’ war nær gå’t gålt!”. Pigen havde selvfølgelig sladret, og han havde allerede forceret det første pigtrådshegn, da der kom fem af de CB-betjente, som passede lejren. De havde karabinerne klar, og Jens Bossen trykkede sig så flad mod jorden, som det kunne lade sig gøre. De passerede ham i én meters afstand uden at se ham. ”Du ka’trow a wår bang!”, sagde han. Det fortæltes også, at et af lejrens børn, en meget veludviklet dreng, var far til ikke mindre end 22 unger, hvilket selvfølgelig er svært at få bekræftet.

I 1947 blev de sidste flygtninge overført til Hvorup og senere til Oksbøl. Tilbage var kun de syv, der var begravet på kirkegården ved store begravelser, men de blev senere overflyttet til krigergrave ved Gedsted.

Uanset om man havde været på ’hold 1’ eller ’hold 2’, så skulle alle jo forcere vejen tilbage til Skørping. Det er ikke det mest opløftende at gå på en asfalteret vej, hvorfor halvdelen af ’hold 2’ da også valgte at gå ind gennem Fræer Nordre Purker. Men uanset det ene eller det andet. Det havde været en stor oplevelse at færdes på et sted, hvor vi aldrig havde gået før.

Tur 3.

Den 2. november drog Rold Skovs Venner til Thingbæk Kalkmine, Oplev Krat, Skillingbro Kilde - og kom tæt på Regan Vest.

”Det var da en formidabel dag i går. 146 deltagere – det må da være rekorden. (Dog kun en tangering. To gange tidligere har vi været lige så mange. Til afsløringen af ’Helge Qvistorff’s Gran’ i 2008 og til vort 25 års jubilæum i 2012, red.). Altså kan vi glæde os over, at vi stadig er unge og friske trods 27 år på bagen!” Sådan skrev Helge dagen efter turen.

På vanlig vis bød Bente velkommen og mindedes sidste måneds tur, hvor en stor flok bare fulgte efter et par, der skulle tilbage til Skørping før tid. Bente glæder sig til en spændende tur og er dybt imponeret over, at der er kommet så mange mennesker til denne tur. Hun byder velkommen til de mange nye ansigter og benytter samtidigt lejligheden til at plædere for juleturen den 14. december. Samme menu og samme pris som sidste år, så mød op, jeg har noget spændende at fortælle jer, opfordrer Bente og overlader ordet til Helge.

Efter at have budt velkommen til alle, også de, der har været med før, præsenterer en drillesyg Helge Anette Bruun Hansen her fra Rebildcentret, som har lovet at vise os rundt inde i minen. Vil du have os med?, spørger Helge, hvortil Anette heldigvis siger ja.

Vi stopper op lige før indgangen, idet Anette her vil gøre rede for nogle fakta i forbindelse med minens ejerskab. I 1864 (et årstal der også er aktuelt på anden måde lige nu), blev der født en dreng i Ersted, der senere blev kendt som Anders Bundgaard, indleder hun. Han gik

ikke meget i skole og han blev faktisk upopulær her på egnen fordi han lavede karikaturer af folk. Som 14 årig tog han til København, hvor han efter nogle år kom på kunstakademiet og blev uddannet i billedhuggerfaget. Han tog på den obligatoriske dannelsesrejse til Rom og Paris, og lavede herefter 150 værker på Københavns nybyggede rådhus.

I 1940 købte han 40 år gammel stedet her. Der har været brudt kalk i åbent brud her i området i generationer. Vi er lige gået forbi en kalkovn, der også er fra før minens tid. I 1926 starter Anders Bundgaard så minedrift her sammen med sin søn, og i 1935 finder han på, at han også vil bruge minen til museum og sætter de gipsfigurer, der er forarbejder til hans skulpturer herind. Anders Bundgaard døde i 1937, men minedriften fortsatte ind til 1960 da denne blev urentabel. Der er en vigtig person mere. Det er Carl Johan Bonnesen, som var født i Aalborg og havde en historie nogenlunde parallelt med Anders Bundgaard. Da Bonnesen døde, stod hans eneste datter tilbage med en masse figurer, som hun ville skænke til Aalborg Kommune. Et påtænkt museum i Aalborg blev dog aldrig realiseret, så i 1969 kom alle figurerne herved i minen, slutter Anette sin gennemgang af museets historie.

Jeg kan lige tilføje en sjov detalje, siger Helge. Der boede en mand oppe i Ersted. Folkemindesamleren Evald Tang Kristensen rejste Jylland tyndt og samlede minder om gamle dage, og har skrevet det ene bind efter det andet. Han besøgte også denne mand oppe i Ersted, og han har sidenhen skrevet, at det var det eneste menneske, han ikke kunne nå til bunds i. Han kunne blive ved hver gang at fortælle og fortælle. Han havde en utrolig hukommelse. Han fortæller, at engang fortalte han et rim på 200 vers udenad. Der er skrevet en del om ham. I det herlige værk: "Fra Himmerland og Kjær Herred" er der to forskellige artikler om ham. I den ene af dem fortælles det, at han var med i krigen i '48 og havde fået en granatsplint i hovedet, hvilket bevirkede, at han sov på samme tid hver dag. Kl. to om eftermiddagen, så faldt han om og sov til kl. fire. Det var utroligt, hvad han vidste om Rold Skov. Det vi i dag ved om sagnhistorie fra Rold Skov, har vi fra "Bette Jens". Hvem var så Bette Jens? Det var såmænd faderen til ham her Anders Bundgaard.

Vi er nu gået ind i minen og står ved en figur, som Anders Bundgaard huggede direkte ind i kalken, og som han kaldte "Bakkens Ånd" og ikke "Hedepigen", som den ligner lidt, siger Anette. Der skal være et gammelt Himmerlandsk sagn om en ånd, der lever i undergrunden og passer på værdierne der nede. Jeg ved ikke, om der er eksperter i geologi, fortsætter hun, men man kan se, hvordan kalkstenen er blevet dannet. Dette skete for 65 millioner år siden da der var hav her, hvor vi står nu. Det var lige efter at dinosaurerne og 2/3 af alt liv på jorden var uddøde. Det er den periode, der skiller kridttiden fra kalktiden. Kalken blev dannet ved nogle mikroskopiske planktondyr, som levede i det varme hav, vi havde den gang. Danmark lå den gang længere mod syd, fordi kontinentalpladerne har skubbet sig. Det var altså et varmt hav, hvor disse små organismer levede i kolonier og havde en fælles skal som et hus. Når de så døde faldt skallen ned på bunden og lejrede sig år efter år og blev presset sammen og blev så til kalksten. Man ser nogle mørke striber i kalkvæggen. Disse flintlag blev dannet i perioder, hvor vandet ikke var særligt varmt, og disse små organismer ikke var her. Der skulle være ca. 20 millioner år mellem disse striber, så det har gået langsomt, slutter Anette.

Jeg kan lige supplere, siger Helge. Nede på kirkegården i Gravlev ligger pigen der i fuld størrelse. Den ligger og kigger over i Ravnkilde. Hvis I går ned bag ved hende, så vil I se, at rygsojlen viser nøjagtigt over til Ravnkilde. En model af Hedepigen, som hun kaldes dernede, var der også oppe på Rebildhus, og den gamle kromand, Frimuth Engelst, fortalte engang, at han sad sammen med Bundgaard og at de sad og kiggede på Hedepigen, og så sagde Bundgaard. "Ja, det er de bedste baller, jeg nogensinde har lavet". Og så er der det med

geologien. Dette er det, der kaldes bryozokalk eller limsten, mens man lige ovre på den anden side af dalen ved Skillingbro, hvor der også var kalkværk, der har man skrivekridt. Der ovre kan man faktisk se de to forskellige kalkformer støde sammen. Skrivekridtet som den fornemste.

Et lille hjørne af minen bærer det flotte navn: ”Udvandrergrøtten”. Ligesom vi har Rebild Bakker, så skulle de også have noget ovre i København, siger Anette. Der blev samlet penge ind blandt udlandsdanskere overalt i verden. Man valgte så, at der skulle laves et monument af Anders Bundgaard. Dette blev en gravhøj, som indvendigt blev beklædt med marmorfliser hvorpå der var ophængt en række relieffer, som fortæller om udvandringens historie. Det er disse relieffer, der hænger her i kopi.

Vi har 600-700 flagermus, der overvintrer her i minen, fortsætter Anette. Vi har 5 forskellige arter herinde, hvoraf de fleste er vandflagermus. De kommer herind i oktober for at lægge sig til at sove og bliver her så til april måned. De indtager ikke føde og foretager sig ingenting i løbet af vinteren. Det pudsige er, at om foråret, så vågner hannerne først og finder hunnerne og begynder at parre sig men disse stadig sover. Men hunnerne kan dog ikke blive drægtige fordi deres puls er nede på cirka ti slag. Det er først når de vågner op og kommer ud og igen begynder at tage føde til sig, at de bliver drægtige med bare én unge. Sommeren igennem er de separeret fra hannerne, og så om efteråret starter det hele forfra. I ved nok, at de navigerer ved hjælp af ekkobølger, således at de kan flyve rundt uden at ramme noget, slutter Anette.

Vi fortsætter nu vores vandring rundt i minen mens Anette fortæller om de forskellige gipsmodeller af både Anders Bundgaards og Bonnesens figurer, og måske lidt pudsigt, den sidste figur, der står lige ved nødudgangen, er af Bonnesen og ikke af Anders Bundgaard, som ellers er den, der har skabt grundlaget for det alt sammen.

Efter en spændende rundgang i Thingbæk Kalkmine, hvor der på visse steder næsten føles som at være i en katedral, mødes vi atter ude i det frie. Her tager Bente ordet og giver udtryk for et spændende besøg. Samtidigt giver hun Anette en stor tak for rundvisningen og overrækker på Rold Skovs Venners vegne en kurv med diverse gode sager i. Det *kunne* jo være, at du skal hygge dig og se ”1864” i fjernsynet, (altså om krigen i 1864), slutter Bente. Anette har dog vist ikke nået at følge med endnu.

På den videre tur skal vi på en rundtur i Oplev krat, men inden afgang gør Marthin opmærksom på, at der er gløgg og æbleskiver til alle som afslutning på dagens tur. Så gør lige plads i maven, føjer han til.

Vores første stop sker allerede henne ved Thingbæk Kilde.

Helge fortæller, at kildens vand har været brugt som læskedrik på Rold Storkro. Men kun til en dag, hvor dyrlægen var på besøg og også blev budt på en flaske kildevand. Hvor kommer det fra?, spurgte dyrlægen. Det kommer ovre fra kilden i Thingbæk. Har du fået lov til det?, fortsatte dyrlægen. Jeg skal ikke have noget og jeg vil gerne have den karaffel der med, sagde han. Så blev *det* forbudt.

Jeg er nødt til at stoppe der, hvor der er noget at fortælle, siger Helge, da han igen stopper efter nogle få skridt. På et tidspunkt var det læge Ole Nielsen, der havde minen, og han havde hørt om, at der var en ekstra mine, der var blevet lukket til. Man vidste ikke hvor det var, men der var meget, der tydede på, at det kunne være her. Der var ligesom at der gik en vej ind. Ole besluttede sig for at sted, hvor man skulle begynde at grave. Der blev gravet meget med store maskiner, og så en dag, hvor Ole og hans kone, Hanne, var hernede, så gik der lige pludselig hul. Man havde fundet indgangen til minen. De lavede hullet større, og Ole kravlede ind med en kraftig lommelygte og så, at der var en stor, stor mine. Næsten lige så stor som den anden. Man havde overhovedet ikke forventet, at det var sådan. Så sænkede Hanne en flaske Gammel Dansk ned til ham, så han kunne få sig sådan én som indvielse af den nye mine. Han

fik senere lavet den gang, der går mellem den gamle og den nye mine. Det er imponerende, at der lå sådan et kæmpestort rum, som der faktisk ikke var nogen, der anede noget om.. Der er det pudsige ved Thingbæk Kalkminer, at man ikke ved så meget om dem, selvom det ikke er så forfærdeligt mange år siden, at de blev gravet ud.

På den videre tur op gennem den åbne slette midt i skoven stopper Helge halvvejs oppe for at drille, idet han 'truer' med at vi skal ud på en 17 km lang tur gennem Oplev, Ersted og Røde Mølle, fordi den markvej, som han ville have brugt, ikke er der mere. Men jeg har ombestemt mig, så vi laver turen lidt anderledes, følger han formildende til og begynder at fortælle. I 1927 blev Oplev Krat fredet. Det var en af de første fredninger her på egnen. Rebild Bakker blev fredet i 1912.

Der er det pudsige, at folk, der har jord, ofte ikke er meget for en fredning, men i dette tilfælde var det manden selv, der havde bedt om at få skoven fredet. Og det var altså Anders Bundgaard. Jeg tror godt, jeg ved hvorfor. Det var fordi at der i 1920 kom en ny skovrider, der hed Poul Lorenzen, som havde meget historisk indsigt og interesserede sig meget for historien her på egnen, og for den oprindelige Rold Skov. Han har givetvis sagt til Bundgaard: Du skal frede det her, for det skal bevares. Når det er fredet, så er det først og fremmest fordi det er egeskov. Tilmed en flot egeskov. Hvis man læser fredningskendelsen, så er det meget restriktivt. Man må ikke fælde ege, og hassel, der vokser under egne, skal skæres ned hvert 7. år. Hvis der kommer nåletræer, så skal de omgående væk og der må ikke drives jagt i skoven. Derfor er det så velbevaret som det er. Det er et sted hvor der kommer meget få mennesker, og jeg må med skam sige - jeg var her for første gang i går, og jeg blev vildt imponeret slutter Helge sin lovprisning af Oplev Krat.

Vi fortsætter videre op og kommer forbi en lille bålplads, hvorfra det går endnu stejlere op. På et tidspunkt stopper Helge dog for at fortælle om en oplevelse i Thingbæk Kalkmine. Jeg var formand for turistforeningen og vi skulle lave en ny brochure for egnen. Vi skulle så have en flot pige og en smart fyr til at gå rundt dernede og blive fotograferet. Jeg ringede til Ole Nielsen og sagde. Vi skal have fotograferet dernede og der kommer disse mennesker. Ole sagde så. Jeg ligger bare nøglen under måtten, så kan du selv gå ind, du ved jo hvor kontakten til lyset sidder. Jeg kom i god tid, gik ind og tændte lyset og gik rundt inde i minen. Inde ved Cimbrertyren gik lyset lige pludseligt ud. Jeg har aldrig oplevet noget så sort. Jeg tænkte, hvad gør du nu, fordi, på vejen ud stod der jo Bonnesens skulpturer på stolper, og jeg kunne jo vælte sådan en. Så jeg var nødt til at søge over til væggen og så gå ganske stille. Men det mærkelige var, at jeg lige pludseligt kunne høre en vindmotor gå i gang. Det var ejendommeligt, men det var heller ikke en vindmotor. Det var flagermus, der lige pludseligt kom ned forbi mig. Det var ejendommeligt, men jeg væltede ikke noget, slutter Helge.

Ude ved det østlige skovbryn med udsigt over til Rebild Bakker, fortæller Helge om bakkernes gradvise tilblivelse fra da dalbunden stod højere end i dag. Man kan også ane, at den bøgeskov, der stod oppe på toppen, nu næsten er helt væk, idet man har besluttet at skære den ned, så lyngen kan komme tilbage. Vi følger stadig det østlige skovbryn, og snart kommer vi til et sted med en lang, lang bæk. Med andre ord, lige stedet til at holde frokost.

Efter rundturen i Oplev Krat går vi atter forbi Rebildcentret og fortsætter ud mod Skillingbro Kilde. Herfra følger vi kildens løb ned til Lindensborg Å. Et sted, hvor der også findes tre kilder ovre på østsiden. Om disse fortæller Helge. Det var helt tilfældigt, da jeg en dag gik for Rold Storkro og ville gå ned her langs åen, at jeg kom forbi de

tre kilder. Jeg havde aldrig hørt om dem. Den ene er meget stor. Jeg har kaldt den for ”Den ukendte kilde”. Der er andre, der kalder den ”Qvistorffs hemmelige kilde”.

Om lidt kommer vi til Røde Mølle, hvor der var mølle langt op i tiden, fortsætter Helge. Han nævner ligeledes andre møller, der har været her ved åen. Fra der, hvor Lindenberg Å starter syd for Nysom og løber mod nord, skal man ikke gå ret langt før man kommer til Nørvads Mølle som den første. Dernæst lå Rold Mølle her indtil 1848. Så kommer Springkilden og derefter Røde Mølle. Så var der Møllegården henne ved Thingbæk. På den anden side lå Skillingbro Mølle og ovre ved Rebild Bakker lå Kogers Mølle ved Kousbækken. Man kan stadig se en jordvold, der hvor møllen var. Her fortæller Helge også historien om hvorledes mølleren på Thingbæk Mølle lå i med konen på Kogers Mølle, en historie, der endte særdeles tragisk. Lidt længere oppe kommer Egebæks Mølle, der var i funktion helt frem til 1935. Her producerede man også elektricitet til egnen. Måske har der også været en mølle ovre ved Ravnkilde, og så er der Teglgårds Mølle oppe ved Bjergeskov. Skråt overfor ligger Buderup Mølle. Det var den sidste mølle, der var i drift. Så sent som under krigen gav møllen strøm til savværket. Endelig ligger der en mølle oppe ved Egholm Slot. Det er altså hele 12 møller, der har ligget på denne korte strækning af Lindenberg Å.

Helge nævner også, at han havde bedt Bente Rosenvold om at gå med på turen i dag. Hun er en mere moderne og måske også en lidt blidere udgave af Heksen fra Rold, Dannie Druehyld. Hvis hun kunne have været med, ville hun kunne have fortælle noget om den energi, man kan finde oppe i Oplev Krat. Spørgsmålet er så om man tror på sådan noget. Jeg gør det ikke, og dog, så gør jeg alligevel. Der er jo mere mellem himmel og jord end som så.

Sluttelig supplerer Marthin med at fortælle om hvorfor Lindenberg Å er meget ren. Det skyldes to ting, dels at åen i høj grad fødes af kilder, og dels at der er meget lidt afledning fra landbruget. Regnvandet er 50 år om at nå ned gennem kalken før det kommer ud i kilderne, hvilket bevirker, at Lindenberg Å er den reneste å i Europa.

Den fortsatte tur skal nu gå hen forbi Regan Vest. Helge stopper dog lidt forinden for at fortælle om den. Den består af en minegang, der er 800 m lang. 60 m under toppen ligger selve anlægget, som består af to ringe ved siden af hinanden samt to ringe nedenunder dem. Så der er fire ringe i alt. Der kan bo 300 mennesker derinde, og der er alt. Der er et stort cafeteria. Der er hotelkøkken. Der er et lille hospital. Det hele er selvforsynende. Selv i en atomkrig, hvis det ikke lige er en fuldtræffer, så kan man være herinde i flere måneder. Selv hvis der er radioaktivitet bliver luften rensset herinde. Vandet bliver regenereret og kan bruges igen, så man kan bo fuldstændig isoleret derinde. Det er overtaget af Aalborg Historiske Museum, og tanken er, at det skal åbnes, men jeg tror, at det har lange udsigter, fordi der skal laves nødudgange og elevatorer. Der er én nødudgang i dag, der går 60 m op. Der er en jerntrappe i den ene side og så er der en speciel ’beholder’, som man kan sidde i og blive hejst op. Men nu går vi forbi, og så kan I selv kigge derind, slutter Helge.

Nu skal vi have gløgg, tiden løber, så vi går straks tilbage til kalkminen, føjer han dog til. Så det gør man så i ét stræk. Desværre havde vi et uheld, idet et af vore trofaste medlemmer faldt og slog sit hoved ret slemt og måtte syes med tre sting inde på skadestuen. Men ellers havde vi en meget hyggelig afslutning på dagen, idet Bodil og Marthin og deres hjælpere nu var klar med gløgg til alle. Uden for minen er der borde og bænke, således at man her både kunne nyde det gode vejr, få sig en god snak og altså også lidt godt til både hals og mave. Fin tur og fin afslutning på dagen kan man kun sige.

Tur4.

Årets sidste tur, juleturen til Rebild oprandt søndag den 14. december, hvor der tillige skulle ske noget spændende, men herom senere. Som så ofte før skulle vi også denne gang på tur i rebildområdet med efterfølgende frokost på Røverstuen. Og sikken en tilslutning. Der mødte

hele 104 personer op ved Rebildporten og efter Bentes velkomst og efterfølgende optælling, ville 96 af dem endda være med til den traditionelle frokost, herunder en ingeniørgruppe på 27, som efter aftale med Bente også ville være med.

Efter et kort stop på parkeringspladsen går Helge ind gennem portalen til Nationalparken, hvor han igen stopper op for at fortælle om stedets bygninger. Dette er Hyldgaardsminde, som oprindeligt var en fattig skovarbejderbolig. *Der* boede en mand, som hed Per Hyldgaard. *Der* går en meget sørgelig historie om ham. Han var ude i skoven med sin makker, og uheldigvis faldt et træ forkert, så det faldt ned over makkeren og kløvede hans hoved i to dele. Det var ikke rart at se på, så Per Hyldgaard stod lidt og tænkte på, hvad han skulle gøre. Han tog så makkerens hoved mellem sine hænder og klemte det sammen. Når han senere fortalte om det, så lød historien sådan. ”A holdt det, og a holdt det i tow timer og han kom sig sgu.”

Helge nævner også Top Karens Hus, hvor den gamle kone havde et lille traktørsted. Det er det blevet igen, og det er *så* rart og hyggeligt indrettet. Jeg kan varmt anbefale det. Længere fremme ligger Blokhuset. Jeg vil først fortælle historien om da jeg var museumsinspektør for det senere. Det var ikke så heldigt.

Oppe ved Blokhuset siger Helge. Jeg har været museumsinspektør ved dette foretagende. Jeg var selv meget imponeret, for det var uden at have forstand på det. Det var i det gamle Blokhus med alle de vidunderlige ting, som var i det. Og så en nat, så brændte det, og alt gik til. Men de var heldigvis forsikret, så man fik et nyt Blokhus ovre fra Amerika. Det blev rejst her på to dage af amerikanske håndværkere. Men man havde ikke noget til at sætte i det, og så skulle man have en ny museumsinspektør, og der kunne man ikke bruge mig. Man skulle ha` en rigtig *èn*. Man spurgte adskillige museumsinspektører, om de ikke ville være inspektør her. Det ville de da meget gerne. Lige indtil, de fik at vide, at de ikke fik noget for det. Så kom de til mig og sagde. *Helge, vil du ikke godt*. De gav mig dog en tur over til Midtvesten for at jeg skulle tage over for at snakke med dansk-amerikanerne der. Disse sagde, at jeg skulle skrive en ønskeseddel, så jeg skrev en lang, lang *èn* og tænkte, så får vi nok en del af tingene. Vi fik hver eneste ting, der stod på sedlen, heriblandt en gammel, oprindelig prærievogn. Men nu er jeg blevet degraderet. Jeg er ikke museumsinspektør mere, slutter Helge.

Vi fortsætter op mod Sønderkol men stopper ved et kæmpestort bøgetræ. Som man kan se, dækker træet stedet her fuldstændigt til, siger Helge. Det er jo bøgens natur, at afskærme, så andre træer ikke kan få fodfæste. Det har vi et fantastisk eksempel på her. Der er helt mørkt når man står herinde om sommeren og der er lukket af for solen. Det er en af de helt flotte Roldskovbøge med en snes stammer, der kommer op fra samme rod. Jeg vil antage, at den er 250-300 år gammel. Jeg havde gået forbi her utallige gange, men havde aldrig lagt mærke til den. Jeg har endda skrevet en bog om navnkundige træer i Rold Skov. Det er så et af mine nederlag, for jeg har ikke skrevet om denne. Men en dag, hvor jeg snakkede med vore dejlige statsskovrider, Bendt Egede Andersen, drøftede vi, hvad den skulle hedde og vi fandt frem til, at den skal hedde ”Udvandrerbøgen”. Den er *så* flot, slutter Helge.

Lidt længere fremme passerer vi stedet hvor tyskerne havde deres lyttepost under 2. verdenskrig. På et eller andet tidspunkt må der have været en feldwebel, der arbejdede med sten, siger Helge. Som man kan se, så har han bl.a. brolagt indgangen til lytteposten. Tyskerne boede nede på Rebildhus hos Frimuth Engelst, som bagefter sagde, at de såmænd var flinke nok. Det bevirkede i hvert fald, at han og Bette Møller, der var manufakturhandler i Skørping, hvert år under krigen, den 4. juli gik ned på festpladsen og plantede et lille dansk og amerikansk flag, og så sang de en af vore kønne danske sange. Så var der holdt rebildfest. Det stod tyskerne heroppe og så på, men de sagde ikke noget, de skulle jo trods alt bo nede hos Frimuth. Og det var også årsagen til, at en af de mest kendte af frihedskæmperne, ”John”, boede i skjul på Rebildhus. Han var søn af skovfogeden ovre i Nørlund Skov. (Rold Skovs Venner besøgte Johns Eg i juni måned, red.). Vi havde den gang en statsskovrider, der hed Jens Hvass. En dag fortalte han om det her, og sagde. Ja, det var mig, der indtog den. Den 5. maj om morgenen

tog jeg mine spidsbukser og mine ridestøvler på, og så red jeg op og indtog lytteposten. Ridendes til hest. Han fortalte ofte en historie dobbelt med to selvstændige sætninger, slutter Helge og tilføjer. Jeg er desværre nødt til at gå, fordi jeg har noget jeg skal ordne, så nu kan Marthin og du (pa) overtage turen. Hertil svarer eksformanden. OK, jeg kan ikke ligefrem få mig selv til at sige tak. Atter et nederlag, for det lød til på selskabet, at det var sidstnævnte, der fik sejren.

Før vi helt forlader lytteposten har eksformanden lidt mere at fortælle. Han opfordrer derfor til, at alle går med helt ud til den nordlige brink. Her kan I se, at der ligger en sten et stykke nede ad skråningen, siger han. Det er også en sten, der har en historie i forbindelse med lytteposten. Den har ligget der nede i mange år uden at der var nogen, der tog særlig notits af den. Men en dag var der et par drenge, (drenge har det jo med at ville udforske tingene), der kom til at mærke, at der inde under stenen var nogle inskriptioner. De var dog fornuftige nok til at henvende sig på rette sted. Helge var med herude og man fik så vendt stenen rundt, og det viste sig sandelig, at den også kom oppe fra lytteposten. En eller anden soldat har sikkert fordrevet tiden med at indhugge et relief af en stålhelm og en tekst med følgende ordlyd. ”Zum Andenken – Flug-Wache Rebild 1940”. Stenen er jo et minde fra en tid, som vi gerne ville have været foruden, så en eller anden har sikkert givet den et spark, så den er rullet ned ad skråningen.

Turen går nu helt op på Sønderkol, hvilket sted er det højeste punkt i Rebild Bakker. Marthin nævner også et andet højdepunkt ovre i Vælderskov, hvor Jens Hvass i sin tid byggede et udsigtstårn. Det er en oplevelse, at gå op i det tårn, for det er bygget sådan at det svajer, så det skulle I prøve at gøre en anden dag, siger han. I forbindelse med åbningen af Nationalparken blev der skrevet en sang lige her på det sted, hvor vi nu står. Jeg kan ikke lige huske forfatterens navn (Jeppe Aakjær, red.), men det var en sang, vi alle kender: ”Ole sad på en knold og sang”. Den

er skrevet til den lejlighed som en udvandrersang. Det er der nok mange, der ikke tror på, men jeg har det på skrift, så på en af turene til næste år, hvor vi kommer her forbi, da skal vi synge den.

Det vi står på, er også Danmarks eneste højslette, fortsætter Marthin. Bakkerne er dannet ved erosion og er det, man kalder falske bakker. Det er en stor aflejring af sand fra forrige istid. Det er sand, der er skubbet op fra to sider. Nu er man begyndt at renovere dem. De var groet ganske til i bøg, krat og gyvel gennem mange år. Det er lidt forunderligt, at heder og lyngbakker er menneskeskabte. Det er et resultat af svedjebrug i stenalderen. Så nu bevarer vi heder og moser for at man skal kunne se dem som et stykke oprindeligt natur – som er menneskeskabt, føjer Marthin til. Allaget har holdt den Jyske hede hen i flere hundrede år, indtil tyskerne kom hertil i 1700 tallet for at opdyrke denne og hele vejen herop. Rebild Bakker og Rold Skov var det sidste rigtige mørke Jylland, når vi snakker midten af 1800 tallet. Der var ikke noget, som hed lov og ret her. Det var voldens og geværets vold og magt, siger Marthin og slutter med at nævne navnene på flere af de andre højdepunkter her i området.

Den fortsatte tur går nu nedad og nedad, lige indtil vi kommer ned til Hedevejen. Da alle er velbeholdne nede siger Marthin, at han havde troet at alle havde nydt udsigten. Det kunne han dog godt glemme. Vinteren er nemlig så småt ved at melde sig, så alle havde haft nok at gøre med bare at holde balancen. Hvis man lægger mærke til det, kan man her se, hvordan allaget er skyld i at danne et hedelandskab med lyngbakker, føjer han til før vi går videre ad Hedevej indtil vi møder Skovvej i Store Stendal.

Vi er gået over et strømløb, som hedder Kovadsbækken, men hvis man er lokal så hedder den Kovrsbækken, siger Marthin her. Lige nu og en måned frem har vi mulighed for at fange

havørreder fra Grønland, som kommer herop og gyder. Man kan gå ned henne ved broen over hulvejen og se, at de gyder og slår med halen. Henne ved Ravnkilde kan man endda se, at de ”krabber” over vejen i kildevældet.

Her i skoven har der været en hel del bunkere, som har været en del af beredskabet efter 2. verdenskrig, fortsætter Marthin. Nu har man så ikke brug for de bunkere mere, så de er blevet fjernet på nær fire. Vi står faktisk på resterne af dem, fordi man har brugt den knuste beton som vejfyld her i skoven, hvilket man også vil gøre fremover. Der ligger endnu to store bjerge af knust beton tilbage. Vi vil nu fortsætte vor tur gennem Stendalen, hvor vi et sted vil se nogle flade plateauer. Det var der, kulsvierne her i skoven holdt til, slutter Marthin.

Vi er nu nået så langt frem, at vi står nedenfor stedet, hvor kulsvierne havde deres plads. Man kan ikke sige, at de ligefrem havde et lav, siger Marthin, men det var indenfor et område på 300-400 m, at de lavede deres miler og brændte kul. Man hjalp hinanden i nogen udstrækning, men ikke for meget. Man var jo konkurrenter. Det var mere fordi det var et erhverv, man skulle holde ved lige for at tjene penge. Det tog rigtig meget af skoven så der blev bart mange steder. Det er også én af grundene til, at Rebild Bakker ikke er fyldt op med træer.

Nu går vi stille op mod Rebild, fortsætter han. Vi går hen til spejderhytten ved Stendalsvej, hvor vi drejer til venstre. Dette får ØP til at få et nostalgisk tilfælde, hvilket så igen får

Marthin til at gøre rede for hvor de forskellige spejdergrupper og FDF hovedsageligt har deres hytter. Halvvejs oppe ad vejen gør vi lige stop ud for Roldhøj. Altså gravhøjen og ikke det galleri, som Chris Moes i sin tid byggede inde i Rebild ved siden af Spillemandsmuseet. Dette fortæller eksformanden lidt om, ligesom han også nævner, at der har været holdt mindeaften for Chris Moes ovre i det nye Rebildcenter i anledning af dennes 100 års dag. Nu var der så blot tilbage at tage det sidste stræk op til Røverstuen. Frokosten venter.

Vel bænket på Røverstuen tager Bente ordet da alle har fået stillet den værste sult. Nu har vi så afsluttet sæsonen 2014, og det synes jeg, er gået rigtig, rigtig godt. En del af jer har været med hele vejen igennem, andre bare *nogle* gange, og atter andre er her for første gang. Kom endelig igen. Årets tema var krigens aftryk i Rold Skov, fortsætter Bente og går herefter over til at gennemgå hovedtrækkene i de enkelte ture. Og så er vi her i dag. Vi er 96, og det synes jeg er rigtig godt slutter hun denne del af ”festen”, men fortsætter straks.

Sidste gang, da vi stod ovre ved Thingbæk Kalkmine, sagde jeg, at jeg havde noget at fortælle jer. I har måske tænkt over, hvad det kan være? - Nu er det sådan, at statsminister Helle Thorning, hun har på tre år rykket rundt på sine ministre otte gange. Rold Skovs Venner nøjes med én gang på to år. Så vi har simpelthen rystet posen og er kommet frem til en ny sammensætning. Som det ser ud lige nu er Helge turleder. Marthin er også turleder og gløggmester.

Lennart sidder ovre i Odense og styrer vores hjemmeside. John er sekretær. Kåthe sidder på pengekasen. Per står for turberetninger og er yndlingsoffer for Helges drillerier, og så er han mentor for os andre. Og så er der endelig mig, jeg er formand.

Og så var det, at vi kom frem til at ryste posen lidt, og så kommer det til at se sådan ud. Helge er turleder. Lennart styrer hjemmesiden. Kåthe er kasserer. John har valgt at fratræde. Bodil er kommet ind og er blæksprutte. Per har valgt at fratræde, men vil fortsat være yndlingsoffer for Helges drillerier og være mentor for os andre. Så er der mig, Bente, jeg har valgt at overgive formandsposten til Marthin, og så tager jeg sekretærposten. Skal vi ikke lige se vores nye formand, slutter Bente præsentationen af Rold Skovs Venners nye bestyrelse.

Der skal nu udnævnes fire nye æresmedlemmer af Rold Skovs Venner, og den første, Bente kalder på, er Pers Hanne. Hanne har været med fra den allerførste dag i Rold Skovs Venner, og det tæller i dag 27 år, indleder Helge sin tale til hende. Det har uden tvivl for Hanne været

en glæde, men også et arbejde. Jeg vil næsten sige, nogen gange en belastning. Med hensyn til det sidste, så er det ikke med hensyn til Rold Skovs Venner, men til hendes mand, der står der og som jeg har haft et meget dårligt forhold til gennem 27 år. Men Hanne, når Per ikke kunne finde ud af det, så har Hanne siddet derhjemme og fortalt ham, hvad han skulle gøre, og når Per er kommet med nogle flygtige, ligegyldige, tåbelige idéer så har Hanne fortalt ham, hvad han skulle. Hanne har ikke været medlem af bestyrelsen, men Hanne har været vores ”mor”. Hun er simpelthen Rold Skovs Venners ”mor”. Hvordan hun har holdt *ham* ud, fatter jeg ikke, men hun har kunnet holde Rold Skovs Venner ud, og vi sætter *så* stor pris på dig, og vi sætter pris på alt hvad du har gjort. Du skal være æresmedlem af denne forening. Mange tak, svarer Hanne, det vil jeg være stolt af. Hanne får nu overrakt sit æresbrev medfølgende en skål med diverse gode sager i. Stor applaus.

Skal vi ikke prøve, at tage en Hanne mere, og det er så Knuds Hanne, siger Bente, hvorpå. Helge indleder sin tale således. Vi har altid fordelt det på den måde, fordi der er to, der hedder Hanne Andersen. Men vi har Pers Hanne og vi har Knuds Hanne. På en eller anden måde, så kunne jeg for første gang i 27 år prøve at vende det om, og i stedet for Knuds Hanne, sige Hannes Knud. For de har om nogen gjort meget for denne forening. Jeg kan ikke døje ordet forening og slet ikke i forbindelse med Rold Skovs Venner, og jeg har haft det dårligt med ordet forening

igennem alle disse mange år. Men jeg tror, at jeg har fundet et nyt ord, der passer meget bedre på Rold Skovs Venner, fordi det er gået hen og blevet en institution, og det er et meget smukkere ord end forening. Hanne, du har som sekretær i Rold Skovs Venner gjort det utroligt, og du har stadigvæk en andel i alt det som han skulle gøre som sekretær. Vi blev meget tidligt opmærksom på denne arbejdsdeling lokalt i Nørresundby og fandt ud af, at der måtte gøres noget ved det. Så var det, at vi fratog din mand sekretærposten og degraderede ham. Jeg er ikke så sikker på, at han syntes, at det var *så* morsomt da det skete, men vi gjorde det fordi vi syntes at det var rimeligt, at det egentlig var dig, der skulle have sekretærposten, fordi det var dig, der havde gjort arbejdet. (Vi har nu delt om det, indskyder Hanne). Du mildner på det, og jeg erkender, at Knud en gang imellem havde tænkt tankerne. Du har gjort et kæmpearbejde, og vi er dig *så* taknemlige, så du skal også være æresmedlem. Tak, siger Hanne og får ligeledes overrakt et æresbrev med tilhørende gave. Stor applaus.

Som den næste bliver Birgit nu kaldt frem. Birgit har været med i Rold Skovs Venner fra den allerførste dag, siger Helge. Rold Skovs Venner blev til på en meget besynderlig måde. Der var nogle mennesker, der syntes, det kunne være godt at lave en sådan forening, som jeg slet ikke syntes skulle være en forening, og der er meget i Rold Skovs Venner, der ikke er en forening. Men Birgit var med og støttede fra den første dag. Hun var vores kasserer. Jeg kan bedst sammenligne hende med sådan en, der sidder bag kassen i Sparekassen og passer på pengene, der kommer ind, hver eneste øre og der er ikke noget med en øre i forskel, det er virkelig én øre, der tæller, og sådan har Birgit haft det med alle de midler, der er kommet ind i Rold Skovs Venner. Det er sådan, at alt hvad der kommer ind i Rold Skovs Venner, skal gå tilbage til medlemmerne. Der må ikke tjenes så meget som én krone. Det har Birgit stået for og hun har gjort det med så stor omhu. Og det er ikke tilfældigt, for hun var netop en af dem, der sad bag kassen i Sparekassen. Så hun vidste hvordan det skulle gøres, men ved siden af det, er Birgit et vidunderligt, sødt og godt menneske. Jeg holder meget af dig. Så du skal også være æresmedlem. Jeg holder også meget af dig, siger Birgit og får ligeledes en stor applaus mens hun får overrakt sit æresbrev og gave.

Kom her op Knud, opfordrer Bente til dagens sidste hædersgæst. Knud har været sekretær i denne forening gennem mange år, indleder Helge sin tale til Knud. Han var med fra den første

dag, og det er utroligt, at dem, som jeg har talt om i dag, og som har fået en æresbevisning, de var med fra den første dag i alle disse 27 år. Knud som sekretær, kan man vel egentlig sige, var hjernen i denne forening. Den, der stod for alt det udvortes. Så snart vi skulle udenfor Rold Skov, så var det Knud. Han arrangerede ture her i Danmark til andre skove, han arrangerede ture til udlandet, og han gjorde det på en aldeles sympatisk måde, fordi han overchartrede folk. De skulle betale mere end det egentlig kostede. Turene kostede ikke meget, men alligevel, så betalte de mere end de egentlig skulle. Og det indebar, at når vi så sad nede på et dejligt hotel nede i Harzen, og lige havde sat os til middagsbordet og folk sad og diskuterede: Skal vi slå os sammen og købe en flaske vin, eller hvad skal vi gøre, Så rejste Knud sig lige pludselig op og sagde. ”Jeg vil lige sige, I skal ikke tænke på vin i aften, for det giver jeg”. Kan I forestille jer populariteten? En popularitet, der bundede i noget, som jeg synes, var fuldstændig umoralsk, men det gjorde han, og han gjorde det *så* festligt.

Jeg vil også gerne fortælle jer, at vi desværre på et tidspunkt indså, at det var hans kone, der gjorde meget af arbejdet. I bestyrelsen besluttede vi os til, at det kunne ikke fortsætte, vi var nødt til at fratage Knud jobbet som sekretær og give det til hans kone. Og det skæbnsvangre var, at det faldt i min lod, at sige det til Knud ved en stor fest på Rold Storkro i anledning af Hannes 70 års fødselsdag, hvor der var inviteret familie, venner og Rold Skovs Venner. Da måtte jeg holde en tale på Rold Skovs Venners vegne og sige, at i fremtiden var Hanne udnævnt til sekretær. Jeg kunne godt se på Knud, at det var fuldstændigt uforståeligt. Jeg følte også, at tidspunktet var totalt forfejlet. Men sorg blev til glæde vendt da jeg kunne sige til Knud: Knud, vi har besluttet i bestyrelsen, at fra i dag af er du generalsekretær. I de fleste bestyrelser er det jo sådan, at man har en næstformand. Det havde vi ikke, men vi havde en generalsekretær. Knud, du har gjort det virkelig godt. Tillykke, afslutter Helge sin tale og overrækker Knud sit æresbevis, ligeledes medfulgt af en skål med gode sager i, og ligeledes under stor applaus.

Må jeg så godt gå ned og sætte mig, spørger Helge. Nej, ikke helt, svarer Bente og fortsætter. Som leder af vore ture plejer Helge jo at få en æske chokolade, som han sikkert nyder med stort velbehag. Vi har glemt chokoladen i dag, så i skyndingen skulle jeg jo finde på noget andet, så nu får du denne pakke. Det som Bente i virkeligheden gør, er at overrække Helge årets julegave, idet Helge vederlagsfrit leder alle vore ture gennem et helt langt år, og det vil vi jo gerne sige ham tak for. Mange tak, jeg skal nok pakke op senere, siger Helge.

Efter er kort spisepause tager Helge dog atter ordet og siger: Bente sagde lige før, at hun trådte tilbage. Se, vi havde en formand, der var her igennem 25 år. Han gjorde det fantastisk. Jeg kan ikke døje ham, men han gjorde det fantastisk. Han er blevet gammel. Vi startede samtidigt og jeg er nogenlunde lige så gammel som ham, men der er en væsentlig forskel på ham og mig, fordi, han er blevet *gammel*. Han mente, at da han havde været her i 25 år, at anstrengelserne ved at være formand i Rold Skovs Venner var blevet for store, og i øvrigt mente vi også, at der skulle fornyelse til. Så Bente var et naturligt valg til at overtage formandsposten.

Bente kom til på et for Rold Skovs Venner meget alvorligt tidspunkt, for vi havde virkelig drøftet om vi skulle lukke denne forening. For alle de mennesker, vi havde haft som stamgæster i 25 år, var blevet ældre og helbredet svandt hos mange af dem. De kunne ikke gå de lange ture mere, så der var behov for fornyelse. Vi drøftede om vi skulle slutte, eller vi skulle fortsætte. Vi besluttede os til at fortsætte. Bente kom til og Bente har skabt den fornyelse, der var nødvendig. Bente har skabt den fornyelse, som var nødvendig for at Rold Skovs Venner kunne fortsætte. Bente har skabt et grundlag for at Rold Skovs Venner ikke længere er en forening, men en institution. Hun har gjort det utroligt godt i den tid, hun har siddet der og skabt et så glimrende grundlag til Marthin, som jeg ser frem til at skulle samarbejde med. Det har været en fornøjelse at samarbejde med Bente. Jeg ser frem til at samarbejde med dig Marthin. Tilbage er der kun at sige. Hvordan har det været at samarbejde

med dig (pa)? Jo, det har også været herligt og dét, der er grundlaget for at vi i dag sådan set kan se frem og sige. Det her, det er blivende, og det er bevaringsværdigt til at fortsætte. Bente, kom herhen!, slutter Helge og atter lyder der en stor applaus.

Og så er det ham den gamle der, følger Helge dog til og overgiver ordet til eksformanden. Jeg vil da også gerne lige have lov til at tilføje, Bente, (Helge har jo forklaret baggrunden for at vi fik behov for at skabe fornyelse i Rold Skovs Venner), at det er rigtig godt, at du påtog dig det job, og ligesom har skabt en bro til at Marthin nu kan fortsætte. Der *kunne* have været sket det, at vi havde været nødt til at lukke ned, hvis ikke der var nogle mennesker, der ville tage handsken op og fortsætte arbejdet. Helge og jeg talte mange gange om hvad der skulle ske. Vi kan jo roligt sige, at det altid har været Helge, ”der sælger billetterne” i Rold Skovs Venner, men det arbejde, som andre har påtaget sig gennem årene, (hvoraf nogle i dag har fået en æresbevisning), har også været en vigtig opgave. Det er klart, at når der på et tidspunkt var gået 25 år, så slider det jo lidt aldersmæssigt og det slider lidt på fødderne. Jeg vil også gerne sige tak for at du tog over, Bente, og skabte en bro til at Rold Skovs Venner stadigvæk er i rigtig gode hænder. Tak skal du ha’, Bente. Og så må du hellere tage lidt med hjem og kigge på, slutter eksformanden og giver Bente en stor buket blomster. Ih, tak skal du ha’, udbryder en lidt overrasket Bente. Jeg ved næsten ikke, hvad jeg skal sige. Og for 6. gang i dag lyder der en stor applaus, denne gang som en hyldest til Bente.

Nu er det så Marthins tur til at bede om ordet: Jeg skal også sige tak til Helge, og jeg skal også tak for den tillid, der er blevet mig vist. Det er sådan, at den her forening er juntastyret og det betyder, at den demokratiske proces er helt og aldeles sidestillet. Det er sådan, at man bliver prikket på skulderen af de gamle, og så bliver man spurgt: Vil du påtage dig det her hverv? Og man har lige nøjagtigt 30 sekunder til at svare. Det må man så hellere skynde sig at gøre. Så jeg har sagt ja til at overtage Bentes plads. Jeg får nemt nok ved at fylde hendes sko ud, fordi jeg bruger et større nummer. Og fylde Bentes rummelighed ud, det er noget, jeg skal lære. Jeg skal også lære, at vi har en turleder, som skal have en ny prügelnabe, og det skal vi nok også finde ud af. Jeg har prøvet det før i andre sammenhænge, så jeg har lært at være lidt duknakket en gang imellem.

Jeg vil lige sige, at der er lagt et program for næste år, som turlederen har lagt. Det er helt og aldeles forrygende. Det bliver en ny måde at være i Rold Skovs Venner på. Det bliver en måde, hvor også medlemmerne bliver forpligtet til at deltage aktivt i dét, der foregår på dagen. Det er stadigvæk frivillig fremkomst, men man skal påregne næste år, at der skal deltages i diskussion og snak om emnet og ikke kun lytte.

Så der bliver fordret af jer, at I har en holdning og en mening, og det bliver også fordret, at har man en viden om det, der bliver forelagt den dag, så forventes det, at den deles. Så på gensyn til næste år og meget glædelig jul til jer alle sammen, slutter Marthin sin programerklæring.

Vi er nu nået så langt frem i årets julefrokost, at vi under kaffen skal afvikle det traditionelle gavespil. Men først tager Helge lige ordet for at give en forklaring på hvorfor han have været nødt til at gå fra oppe ved den tyske

lyttepost. Og selvfølgelig var det Pers skyld, at han havde glemt at medbringe de fire æresbreve til dagens hædersgæster. Til gengæld benytter Per lige lejligheden til her på falderebet at sige tak til alle, der bakket op om Rold Skovs Venner i de 27 år som *han* har været med i arbejdet. Det være sig skovejere, medlemmer, medbestyrelse og ikke mindst Helge, med hvem samarbejdet heldigvis fortsætter, bl.a. i form af vores fælles interesse for lokalhistorien.

Som sin sidste ”embedshandling”, var det også denne gang Per, der skulle afvikle årets gavespil. Denne gang med en ny ”lykkens gudinde”, idet den vanlige i de senere år, Kirsten

Idskov, havde meldt sig syg. Til gengæld trådte Elinor Rasmussen beredvilligt til, så nu har den gamle ”spilmand” opnået at have haft hele tre gudinder i sin fold. Hvad sir` I så? Dette år blev der afviklet syv spil, hvoraf vinderne af de seks frit kunne vælge blandt Helges medbragte bøger, mens Røverstuen var giver af den sidste præmie i form af to flasker ”Røverøl”. Ej heller vores gode ven, Axel Meilholm, svigtede os denne gang. Han er trofast mødt op år efter år, og helt uden vederlag underholdt med sine muntre viser. Heriblandt naturligvis den gode Rebildviser: ”Hvor skal vi hen til sommer”. Tak skal du ha` Axel. Med alt dette var vi så nået til afslutningen på en formidabel sæson, og dermed også slutningen på denne skribents virksomhed. Tak til jer, der læste med.

pa

Turledelse 2014:

Turleder: Helge V. Qvistorff, Terndrup	tlf. 98 39 17 97.
Formand: Bente Bruun, Ladelund, Nørager	tlf. 51 89 44 47.
Kasserer: Kåthe Larsen, Molbjerg, Støvring	tlf. 98 39 55 96.
Sekretær: John Kovshøj, Aalborg	tlf. 61 78 32 85.
Bestyrelsesmedlem: Marthin Nygaard, Skørping	tlf. 22 80 74 89.
Bestyrelsesmedlem: Per Andersen, Aalborg	tlf. 98 18 79 14.
Webmaster: Lennart Greig, Odense	tlf. 98 38 30 49.

Fotografer: Ole Christiansen og Bente Bruun